

PRIMERS RELLEUS

Josep Vicente > TEXT // Àngel del Pozo > IL·LUSTRACIÓ

Notícia d'Ardenya

Ardenya és una bella paraula «trobada», com es diu d'alguna marededéu, una paraula delicadament femenina –*A r d e n y a*–, que es posa bé a la boca del qui la diu i a l'orella del qui la sent. He escrit «trobada» perquè essent paraula vella, amb fonament històric, la parla corrent l'havia extraviada i només d'uns anys ençà ha reaparegut. Ardenya és com en diem a la banda de llevant del massís; però, a Tossa i a Llagostera, hi ha molta més gent que en diu «massís de Cadiretes», que és el puig més alt, i cau en terme municipal tossenc.

Potser ja aquesta desavinença en la toponímia és símptoma de la comunicació que significa el massís, en el qual, des de Sant Feliu a Tossa, i a la inversa, hi havia –i hi ha encara– pura llunyania. A diferència de les Gavarres, fortament humanitzades, l'Ardenya ha estat espai de masos distanciat l'economia dels quals no anava gaire més enllà de la subsistència: el bosc, la llenya, els bucs d'abelles, el carbó, l'aviram, el ramat de xais, un

hort per al consum, la cacera i no gaire res més... Sant Benet, can Cabanyes de Montagut, can Rifà, can Codolar, Sant Baldiri, la Divina Pastora, can Crispins o cal Federal són noms de masos deshabitats de temps, derruïts, vençuts. Allí, la vida havia de ser ruda, dura, silenciosa, espaiosa, sola, però les persones –en Jaume i la Rosa de la Divina Pastora, en Panxo de Sant Benet i altres d'altres masos– eren gent amable, desperta i experta del terreny on vivien, sabien «llegir-lo» i n'entienien els senyals i les dimensions.

Des d'un dels cims, la potència del massís s'estén a la vista en el seu silenci; és el silenci sobirà del món vegetal on abunden el bruc, el ginebró i l'arboç, la brolla; el suro, molt empobrit gairebé arreu. De les vares del marfull, com de la murtra de les comalades, els pescadors en feien la geomètrica estructura de les gabitanes, intel·ligent com la cúpula més bella... I tantes altres coses del bosc, d'entre les quals cal destacar el reig –el «rei»–, l'*ama-*

nita caesarea, que, en un país que es preua d'entendre-hi, és tingut com el millor bolet del món. I la guilla, potser algun gorjablanc, els tudons, les merles i els rossinyols, en el secret de les comalades.

I el litoral: el poderós massís es deixa caure a plom, es desploma sobre el mar i cal·ligrafia un litoral preciosista i audaç. Entre Lloret i Sant Feliu, una lletania de topònims autèntics identifiquen cales, platges, freus i puntes: la tradició i l'ús posaren nom a cada entrant i sortint i hom es meravella de com tanta toponímia va trobar el seu lloc en les cal·ligrafies del litoral. Això, sense comptar la infinita «lletra petita» dels microtopònims amb què la gent de mar se sabia de cor la minuciositat de la costa.

Jo sóc fill de sergent de carrabiners i vaig viure els anys d'infantesa a Tossa, al cor d'Ardenya «litoral» que en diríem. Una nit, el meu pare em va deixar acompanyar-lo a fer la ronda a peu per enlairats camins de bosc, amb el mar profund a la vora, fosc i brillant. Un cel estelat és, per a mi, encara i per sempre, el d'aquella nit: mai no em vaig sentir tan a prop del meu pare com en la màgia del bosc nocturn, fantàstic i viu, que la foscor brillant emparava. Deu venir-me d'això que sé que aquesta banda d'Ardenya va ser territori de contraban. Venien falutxos d'Alger carregats de tabac

ros i «toscanos» i, a la nit, se'ls apropaven llaguts, que embarcaven les partides de caixes i les desembarcaven en una cala, des d'on homes fosc i nocturns les traginaven a l'esquena per misteriosos corriols costeruts fins, sovint, a algun dels masos solitaris. Una altra nit adient, els macips-contrabandistes els duïen fins a la carretera, a Llagostera, on els esperava un camió. No ho sé del cert, però tinc la impressió que, sovint, entre carrabiners i contrabandistes hi havia un *statu quo*: viure i deixar viure, com ha de ser entre pobres que eren uns i altres. El silenci d'Ardenya sap històries mai dites.

Com un univers que és, el massís i el seu perfil litoral és inacabable. Hi ha gent a Tossa, a Llagostera,

potser a Vidreres, com n'hi ha a Sant Feliu —on l'associació «Ardenya» es dedica ardidament a l'estudi i a la defensa de l'espai ardenyenc— que el poden explicar amb més certeses que jo. Cal que es faci, perquè a la costa hi ha hagut —i n'hi pot haver més— intrusions perverses que agredeixen les cales que, en altres temps, foren d'honest contraban; i, al mar costaner, hi pul·lulen veloces embarcacions de banyistes privilegiats. Perquè Ardenya és com una gran gemma verd-fosca i severa, un enorme buit ple d'ell mateix, un patrimoni que demana ser reconegut 🍷